

autorul prefeței antologiei postume de *Cronici dramatice* ale lui Victor Parhon, volum apărut în 2006 tot prin grija Fundației „Camil Petrescu”. Tot la fel cum același Valeriu Moiescu se amuză pe seama „criticilor” improvizați. Găsim în carte (pp. 90–91) o *Mică antologie parodică a cronicii dramatice*.

Numeroase sunt personalitățile artistice ale căror amintiri despre marele regizor sunt inserate în carte. Unele dintre aceste evocări au fost provocate de criticul Costin Manoliu. Dacă ar fi să aleg o singură mărturie, aș opta pentru cea a dramaturgului I.D. Sârbu, care îl numește „*un filosof trist și un moralist vesel*” (p. 102). Așa cum îl arată și cartea ce a prilejuit însemnările de mai sus.

Valeriu Moiescu, *Persistența memoriei*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” și revista „Teatrul azi” (supliment), București, 2007.

Natalia STANCU

Viata teatrului ca un roman palpitant

Nu știu dacă Ion Focșa este pe deplin convins atunci când afirmă: „Ghinionul a fost norocul meu”, ca să citez chiar titlul pe care artistul îl dă cărții sale, (ajunsă la volumul a II-lea și apărută în Editura „Paralela 45”). Cert, însă, șansa lui (deturnarea către teatru a adolescentului cu alte intenții), a devenit și a noastră. Adică a cititorilor – de orice profesie am fi. Ca să nu mai insist pe faptul că și pentru cei cu preocupări mai aplicate, memoriile lui Focșa – prin unele capitole – țin locul direcțiilor care întârzie să apară.

Ghinionul a fost norocul meu se citește pe nerăsuflăte, ca un roman nu o dată surprinzător și palpitant. Un roman cu o vână epică viguroasă – Focșa părănd o adevărată Șeherezadă capabilă să nareze cu har minunatele și ciudatele întâmplări din teatru – în o mie și una de nopți și o mie de pagini, o poveste chemând-o pe cealaltă. Un roman din care nu lipsesc nici conflictele reale: abuzurile directorilor numiți și demși pe criterii politice (dinainte de perioada interbelică și până azi); tensiunea de o jumătate de veac – dintre nevoia de libertate a creatorilor și dirijismul de partid; iar, mai nou. Viziunea atotdemolatoare a unor ipochimeni care vor să se remarce prin „mânie neproletară” sau să-și facă iertate păcatele privind înapoi doar cu dispreț și silă. Ion Focșa se situează tranșant polemic față de vocile nihiliste, față de susținătorii teoriei „deșertului cultural”, a tradiției neapărat sclerozate și moarte, sau a culturii din perioada comunistă – drept compromisă integral de „complicitate” cu puterea. Fără a fi un nostalgic, distinsul artist ajuns la vârsta amintirilor consideră că lumea teatrului din ultimii cizeci de ani a fost o lume paralelă cu cea politică. Și că prin fascinația marilor actori spectatorii au căpătat, în teatru, ozonul adevărului și fața conștiinței umane care nu se lasă manipulată și pervertită – de care duceau lipsă în climatul public sufocant. Totodată, Ion Focșa apără tradiția – ca purtătoare de valori morale și estetice, de modele și îndrăzneii vitale și perene.

Fluentă, colorată, pigmentată, cu suculente scene de viață (în care palpită atmosfera scenei, a culiselor, a sălii de spectacole, a cafenelelor, a turneelor, în care cucerește nuanța unei reacții și harul unor replici), bogată în anecdote, vorbe de spirit, paradoxuri și butade scilpitoare – această carte de memorialistică are în primul rând farmecul mărturisirii. Evident, oglinda plimbată pe drumul istoriei teatrului românesc timp de peste o jumătate de secol, captează în apele ei și în

argintul ei viu – subiectivitatea trăirii și simțirii lui Ion Foțșă. Dar amintirile din *Ghinionul a fost norocul meu* trădează și eleganța efortului obiectivării și aplicării reperelor alterității – sub semnul condiționărilor epocii, al împrejurărilor și al oamenilor surprinși – cu măștile, cu chipul lor vizibil, dar și cu cel ascuns, tănuț, în care pulsau susceptibilități, orgolii, ciudățenii.

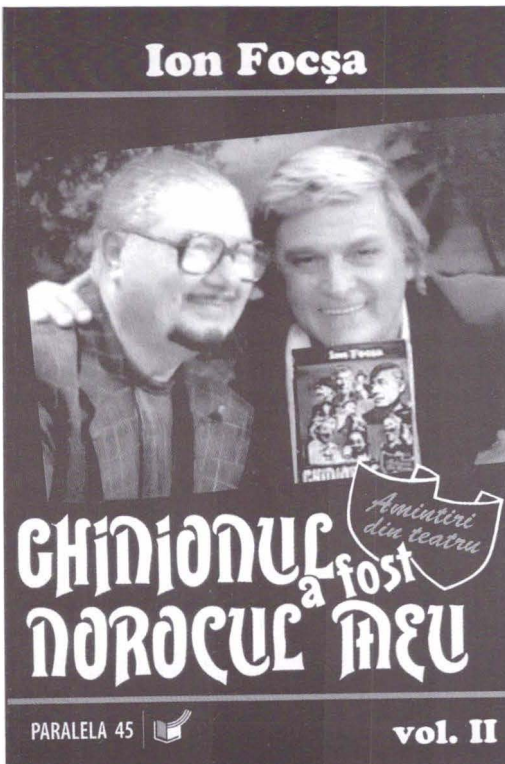
Autoportretul autorului, născut pe meleagurile Dobrogei, la Peceneaga-Tulcea (pe care o va revedea acum câțiva ani cu nostalgia copilăriei și a timpului ireversibil) este cuceritor. Tânărul Ion Foțșă (al cărui aspect rubicond de mai târziu îi va accentua bonomia) este nu doar sociabil, ci și extrem de interesat de experiențele vieții, de oamenii care îi ieșeau în cale, pe care știa să-i întovărășească acasă, în periplul lor boem prin locuințe și cafelele, în turnee etc.) să-i asculte și, nu în ultimul rând, să le urmărească avid și în repetate rânduri, evoluțiile artistice. O ființă disponibilă și dinamică (poate mai adaptabilă și concesivă decât alții) care știe să treacă cu grație peste momentele mai grele pentru el sau mai delicate – pentru alții. Un prieten de nădejde în toate împrejurările. Această trăsătură se va menține până târziu – artistul știind să rămână în legătură amicală și să urmărească chiar destinul unor colegi plecați pe alte meleaguri (cum o dovedește corespondența cu Dinu Ianculescu și paginile despre Ion Omescu).

Bun companion și discret interlocutor, Foțșă este și un seismograf și cartograf util al rețelei și dinamicii instituțiilor teatrale, într-o continuă metamorfoză (creatoare de confuzii)... de directori, de statut, de patroni, denumiri, componență a echipei artistice și, nu în ultimul rând, de sedii. E vorba de clădiri (cum s-ar zice azi, „locații“), unele, distruse de incendii, altele bombardate, altele – rechiziționate. Martor și grefier conștiincios (al evenimentelor ce formează devenirea glorioasă a unor mari interpreți, regizori, dramaturgi, animatori ai vieții scenei), mărturisitor incitant și credibil – Ion Foțșă are deopotrivă vocația și îndrăzneala „exercițiului de admirație“.

Deschis la oameni și valori care nu corespund firii și reperelor sale, el se ferește de moralizări pripite și conformiste (Trebuie să spun, însă, că felul în care citește „dosarul Davila“ nu m-a convins!)

Memoria lui Ion Foțșă se dovedește fenomenală. Dar și scrupulul său, în privința documentării și actualizării informației livrești și descinderii în bibliotecă, este absolut notabil. Ca să nu mai vorbim de onestitatea valorărilor și a interpretărilor.

Actorul-scriitor, care a jucat din fragedă tinerețe pe multe scene bucureștene – câteva de primă mână –, care s-a numărat printre fondatorii Teatrului din Galați și a cărui activitate de interpret (dar și de regizor) rămâne legată cu deosebire de Teatrul din Pitești, a cunoscut sute de interpreți și regizori și nu puțini monștri sacri. A urmărit, a învățat, s-a minunat la nenumărate creații

de dramă, comedie, operetă, revistă, la montări tradiționale sau marcate de germele inovării (sunt menționate propunerile lui Victor Ion Popa, Ion Sava, Ion Aurel Maican, Liviu Ciulei, Horea Popescu etc.) Este în măsură să consemneze evenimente (spectacole de referință, premierele unor piese fundamentale ale dramaturgiei românești, scrise de G. M. Zamfirescu, Al. Kiriteșcu, M. Sorbul, Gh. Ciprian, Mircea Ștefănescu, Paul Everac, cu a cărui prietenie se mândrește), uluitoare evoluții actoricești.

Cea mai mare virtute a autorului amintirilor *Ghinionul a fost norocul meu* rămâne însă excepționala sa vocație a portretului. Sunt surprinși memorabil oameni și creatori – cu trăsăturile lor evidente, cu scânteile lor de geniu, dar și cu patimile și hachițele lor. Lucia Sturdza-Bulandra, Sică Alexandrescu, Ion Șahighian, Marioara Voiculescu, Tudor Mușatescu etc. În galeria lui Focșa întâlnim mai toate marile personalități ale scenei – unii cu o existență neașteptat de banală (căci refuzau să fie histrioni în viață), cei mai mulți cu răsuciri de destin care i-ar predestina unei palpitante telenovele.

Focșa ni-i prezintă pe toți cei care i-au fost dascăli la Conservator, dar și pe scenă. Și știe să-i „zgrăvească” așa cum s-au instituit pentru el în modele. Unii – ca modele de viață și de existență artistică (prin modestie, respect al scenei și al partenerilor, cult al textului, stimă a dramaturgului, disciplină a muncii. Și-i cunoaștem astfel pe profesorii lui Focșa: N. Soreanu, Ion Manolescu, Al. Finți, Alice Voinescu, sau pe marii săi prieteni, precum Mircea Ștefănescu, G. Ciprian etc. Alții sunt invocați ca modele de talent. Focșa îl admiră enorm pe Radu Beligan, dar și pe Florin Piersic (al cărui invitat la mai multe emisiuni TV a fost). Dar el pare cu adevărat marcat și de evoluții ale lui Ion Fintîșteanu, Ion Iancovescu, Gh. Storin, George Vraca, Emil Botta, Mihai Popescu, George Calboreanu, Marioara Ventura, Elvira Godeanu, Ion Timică și Silvia Dumitrescu-Timică. Și nu „uită” nici personalitățile mai pitorești și nici pe cele mai controversate (Paul Everac). Regăsim, totodată, drept pilde de vocație directorială – pe Davila, pe doamna Bulandra, pe doamna Dina Cocea și al său „Teatrul nostru” și, nu în ultimul rând, pe Sică Alexandrescu și pe Zaharia Stancu.

Și chiar dacă vor mai fi „scrise” pe undeva, eu am aflat din cartea lui Ion Focșa că Eugen Ionescu i-a propus lui Iancovescu să joace rolul principal din *Regele moare* și că „regizorul perfid” ar fi fost cel care i-a dat această partitură altcuiva (e vorba de Ștefan Mihăilescu-Brăila). Sau despre „cabalele” contra delicatului Victor Ion Popa. Sau despre procesul intentat și câștigat de Maria Giurgea – când a fost pensionată abuziv, la 48 de ani, pe motiv de „scădere a talentului”. Sau despre faptul că tocmai (pe atunci, studentul) Dan Deșliu (ajutat de Florin Tornea și un alt ziarist) a fost berbecul ideologic care a pecetluit tragic cariera lui Alice Voinescu, ce va fi privată ulterior de libertate.

Și uite cum se scrie istoria și cum poate fi ea descifrată, după ani!

Felicitări lui Ion Focșa – pentru felul în care ne restituie aventura teatrului și a societății românești – într-o carte din care nu lipsesc nici melancolia nici acrimia documentară și mai ales parfumul și culoarea, surpriza și suspansul.

P.S.: Se cere salutată și oferta (chiar dacă excesivă!) de epistole în facsimil de citate din presă și de fotografii.

Imagini consacrate, „canonice”, dar și imagini mai puțin cunoscute, care vorbesc sugestiv, fie despre tinerețea măeștrilor, fie despre personalități pe nedrept uitate.

Ion Focșa, *Ghinionul a fost norocul meu – Amintiri din teatru*, vol. II, Editura „Paralela 45”, București, 2007.